

Selecteren en afbakenen

Abstract

In deze zoekhulp vind je informatie over hoe je voorwerpen selecteert voor je onderzoek en hoe je je (herkomst)onderzoek kan afbakenen.

Hoe herken je voorwerpen uit een koloniale context?

In veel Nederlandse museum collecties zijn objecten aanwezig die zijn verworven in een koloniale context. Vaak is deze koloniale context evident, maar soms zijn dergelijke objecten moeilijk traceerbaar omdat de collectieregistratie geen plaats of cultuur van vervaardiging vermeldt. Dit kan zijn omdat voorwerpen geregistreerd zijn met algemene termen, zoals 'oosters' of 'Afrikaans', die onvoldoende informatie geven over de specifieke culturele herkomst. Andere objecten zijn terecht gekomen in meer algemene collecties over bijvoorbeeld 'zwaarden' of van een bepaalde kunstverzamelaar.

De eerste stap in herkomstonderzoek is de identificatie van de plaats van vervaardiging. Hiervoor is soms specifieke deskundigheid nodig. Heb je een algemene vraag over koloniale collecties, wil je als instelling contact leggen met deskundigen in landen van herkomst, of wil je als onderzoeker in contact komen met instellingen in Nederland? Neem dan contact op met het [bureau van het Consortium Koloniale Collecties](#). Zij kunnen je verder helpen met informatie en mogelijke contacten. Wil je weten wat er uit een bepaalde plaats of cultuur aanwezig is in Nederlandse collecties, maak dan gebruik van de [Datahub](#).

Bij herkomstonderzoek naar koloniale collecties zijn twee momenten van bijzonder belang: het moment dat het voorwerp in Europese handen kwam en het moment van uitvoer uit het herkomstland naar Europa. Daarom is het belangrijk om niet alleen het laatste moment van verwerving zoals vastgelegd in de collectiedocumentatie te onderzoeken, maar ook eerdere momenten van verwerving. Bij voorwerpen die in de collectie kwamen gedurende de koloniale periode, kun je er meestal van uitgaan dat deze ook zijn uitgevoerd uit het herkomstgebied terwijl dit onder koloniaal gezag stond. Maar andere voorwerpen kunnen aanvankelijk verworven zijn in een koloniale context en pas vele jaren later in de collectie terecht zijn gekomen.

Hoe selecteer je voorwerpen met een problematische herkomst?

Wanneer je het doel hebt om voorwerpen te identificeren die geroofd zijn of op andere onvrijwillige wijze zijn afgestaan, dan is herkomstonderzoek van belang. Soms is [basisonderzoek](#) voldoende om een problematische herkomst aan het licht te brengen, maar vaak zal het onderzoek uitgebreider zijn.

Er zijn verschillende categorieën voorwerpen die prioriteit kunnen krijgen in dit verband:

- Voorwerpen en collecties die (wellicht elders) onderwerp zijn van een teruggeverzoek
- Menselijke resten
- Voorwerpen die tentoongesteld gaan worden

- Voorwerpen afkomstig uit gebieden waarvan bekend is dat er veel oorlogsbuit is meegenomen (bijvoorbeeld het koninkrijk van Benin, Aceh of Lombok)
- Beelden en andere versieringen afkomstig van of uit gebouwen en monumenten (bijvoorbeeld heiligdommen, tempels, moskeeën, mausolea of begraafplaatsen)
- Voorwerpen afkomstig uit opgravingen, vooral als het om ongedocumenteerde vondsten gaat

Indien het voorwerp uit een particuliere collectie komt, is het de moeite waard om eerst uit te zoeken of het bekend is wie het voorwerp naar Nederland heeft meegenomen en welk beroep diegene uitoefende. Beroepen die direct verbonden zijn aan het koloniale systeem, zoals [militair](#) en [bestuursambtenaar](#) kunnen aanleiding zijn voor nader onderzoek naar de herkomst.

Hoe selecteer je voorwerpen als je informatie wilt delen?

Wanneer het doel is om transparante informatie te verstrekken aan het publiek van jouw instelling, kan de prioriteit liggen bij voorwerpen die worden tentoongesteld. Hierbij is het van belang dat de gemeenschappen van herkomst worden geraadpleegd en hun perspectieven en belangen onderdeel uitmaken van het onderzoek en de tentoonstelling. Indien het gaat om publicatie van grote aantallen voorwerpen in een online databank is het doel om in ieder geval basisonderzoek uit te voeren en deze gegevens zoveel mogelijk openbaar te maken.

Hoe selecteer je voorwerpen als je een restitutieverzoek wilt voorbereiden?

Soms wordt prioriteit in musea gestuurd door externe partijen, bijvoorbeeld in het geval van een restitutieverzoek of een maatschappelijke discussie rond bepaalde voorwerpen. Ook wanneer je zelf een teruggaveverzoek wilt indienen kan het nuttig zijn eerst de herkomst van een object te onderzoeken, bijvoorbeeld om vast te stellen of het voorwerp in een koloniale context onvrijwillig is afgenomen van de oorspronkelijke eigenaar.

Herkomstonderzoek kan ook proactief worden uitgevoerd. Bijvoorbeeld, wanneer de beheerder verwacht dat er een verzoek tot teruggave komt. In dat geval kan prioriteit gegeven worden aan voorwerpen waarvan bekend is dat ze grote historische, culturele of spirituele waarde vertegenwoordigen voor gemeenschappen van herkomst. Idealiter vindt de prioritering van herkomstonderzoek plaats op voorspraak van, of in samenspraak met, gemeenschappen van herkomst en lokale deskundigen.

Related Aids

- [Bronnen](#)
- [Onderzoeken](#)
- [Verslagleggen](#)
- [Ambtenaren in gekoloniseerde gebieden](#)
- [Leger- en marinepersoneel in gekoloniseerde gebieden](#)
- [De handel in objecten uit een koloniale context](#)
- [Wetenschappelijk onderzoek in gekoloniseerde gebieden](#)
- [Zendelingen en missionarissen in gekoloniseerde gebieden](#)
- [Indonesië](#)

*first edited by Wiebe Reints as original_author on 2024-04-25
last edited by Wiebe Reints as original_author on 2025-12-12*